

EL CAS DELS GERMANS BRU: DOS CIUTADANS HONRATS DE BARCELONA, SEGRESTATS A TERRASSA PER UN ESCAMOT AUSTRIACISTA L'AGOST DE 1713

Marc Ferrer i Murillo

El present estudi pretén ser una de les primeres aportacions personals per a desvetllar importants esdeveniments que van tenir lloc a la nostra ciutat durant l'època moderna, i en especial al principi del segle XVIII, durant el període de la Guerra de Successió. Cal dir que aquesta guerra va afectar Terrassa més del que es creu actualment i aquesta desconexió és conseqüència del poc estudi local que s'ha fet d'aquest període. En aquest treball es donarà a conèixer un segrestament que hi va haver a la vila i també un fet important que he descobert com a derivat del segrest: que el batlle de la vila de Terrassa, en Josep Mas, era *botifler*, és a dir, simpatitzant i col·laborador de Felip V de Borbó.

També vull aportar una sèrie de dades, sobretot a les notes, sobre els principals actors d'aquell moment. Tot i que pot semblar, per a les persones que busquen un rerefons més general, que les meves aportacions són massa detallistes i amb contínues apreciacions, crec que aquestes dades són importants, sobretot per a conèixer com eren els terrassencs a escala local i quin era el seu grau d'importància durant aquells anys.¹

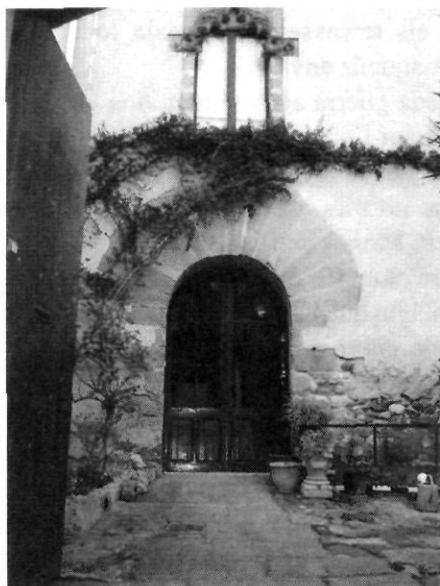
L'any 1713, en plena guerra al Principat, dos fets van trasbalsar la vila de Terrassa. Un d'ells va ser l'ocupació, el saqueig i l'incendi de la vila per part de les tropes borbòniques al principi de setembre.² L'altre, i potser el menys conegut, va tenir lloc un mes abans, i va ser el segrestament dels germans Josep i Antoni de Bru, Mora i de Banyuls, juntament amb Pau Busquets, per part d'un escamot de voluntaris al servei de la Generalitat, amb la intenció de dur-los a Barcelona pel fet que havien desertat del cap i casal de Catalunya. Els Bru havien fugit de la ciutat per la seva disconformitat amb la decisió que havia pres la Junta de Braços, el juliol de 1713, de defensar Catalunya i resistir fins al final.

Dins la poca historiografia local existent sobre aquesta època es desconeix aquest segrest o, si més no, ningú no en parla. Només es comenta breument en un article de Bernat Hernández al número 11 d'aquesta revista,³ i en un estudi personal realitzat com a treball de fi de carrera.⁴

Pel que fa a la historiografia sobre l'època, tampoc no se'n troba cap referència important a les obres més completes d'autors com Castellví, Sanpere i Miquel, Bruguera, Albertí, Torras i Ribé, Albareda i Salvadó...

Els fets relacionats amb el segrestament i el judici que hi va haver posteriorment estan documentats a diferents documents de l'època. A l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa es conserven diverses declaracions de testimonis⁵ i també un imprès de la Reial Audiència sobre el judici.⁶ A l'Arxiu Nacional de Catalunya, dins el llegat dels Bru, hi trobem una petició al rei perquè es jutgi els segrestadors;⁷ a l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi ha l'acceptació de la demanda judicial⁸ i a la Biblioteca Marià Vayreda d'Olot hi trobem un parell d'impresos relacionats amb el judici i les al·legacions de la defensa.⁹ Cal dir que la recerca de més documentació continua en procés.

Els germans Bru eren membres d'una família de nobles vinguts de Perpinyà. Ciutadans honrats de Barcelona, vivien al carrer de Montcada¹⁰ i posseïen una propietat dins els límits de la vila de Terrassa, anomenada torre dels Bru¹¹ i també altres terres, així com drets sobre censos, arrendaments i fins i tot molins de farina. Segons un informe dels consellers de la vila de l'any 1715, adreçat al superintendent del Principat, «el referido Don Joseph Bru possehe dentro los límites de la villa la major heredad, que se encuentra en dicho distrito, possehe assí mismo un pedasso de tierra al lado de la villa que saca un crecido arrendamiento, y finalmente tiene una crecida renta que la percibe de diferentes particulares de la villa y término de Tarrassa la qual acostumbra arrendar».¹² Tots

Mas de la Castlania, també conegut com a Torre dels Bru, perquè era la residència dels germans Bru a Terrassa. *Fotografia de l'autor.*

dos eren membres del Braç Militar i havien participat a les corts de 1701 i 1705. Josep era un important membre del Consell de Cent.¹³ L'any 1702 havia participat en l'anomenada Conferència per Salvar les Lleis i Privilegis del Principat¹⁴ i l'any 1704 havia votat en contra d'unes disposicions de Felip de Borbó. Per la seva negativa, va ser castigat pel virrei Velasco a ser desinsaculat.¹⁵ Al novembre de 1705, però, per ordre de Carles III de Catalunya i Aragó (també conegut com l'arxiduc Carles), va ser insaculat de nou.¹⁶ L'any 1706, amb el seu germà Antoni, va ser nomenat noble per Carles III.¹⁷ Trobem indicis dels Bru a la vila de Terrassa al final del segle XVII, època en què el nom de Josep Bru ja apareix als diferents arxius notariaus, com a part implicada en arrendaments, cessions, àpoques, concòrdies, etc.¹⁸ Molts d'aquests documents els signa, en nom de Josep Bru, el seu procurador Francesc Santfeliu.¹⁹

El 9 juliol de 1713, la Junta de Braços del Principat, assabentada de la retirada dels aliats de la guerra, decideix i proclama resistir fins al final contra Felip V. Els germans Josep i Antoni van participar en aquesta Junta i, disconformes amb la decisió que s'hi va prendre, abandonen Barcelona i es refugien a Terrassa.²⁰ En una circular del 28 de juliol, publicada a Barcelona, es demanava l'aplicació d'unes penes i de la desinsaculació a tots els desertors de la ciutat. En aquesta circular hi figuraven els germans Bru.²¹

Juntament amb els germans Bru també va ser segrestat Pau Busquets. Pau Busquets era procurador de Josep Bru des del novembre de 1710 i també, des del final de l'any 1710, el principal arrendatari de les seves propietats, drets i censos, juntament amb el seu fill Valentí.²² Per aquelles dates també era conseller segon de la vila.²³ Pau Busquets, membre d'una nissaga egarenca important, era paraire, vivia al carrer Cremat²⁴ i els anys anteriors havia ocupat alguns càrrecs al Consell de la vila.²⁵ En Pau Busquets, però, va morir a mitjan 1714. Després va ser el seu fill Valentí qui va continuar la causa instruïda contra els segrestadors.²⁶

Així, doncs, ens trobem que el dia 2 d'agost de 1713, cap a les sis de la tarda, una partida d'uns vint-i-vuit voluntaris al servei de la Generalitat, comandada per Francesc Almirall,²⁷ va arribar a la propietat dels germans Bru, situada als afores de la vila i coneguda com la torre dels Bru. Van trobar els dos germans prop de l'era i quatre homes se'ls van acostar, mentre la resta envoltava la casa. Els voluntaris els van comunicar que estaven detinguts per ordre de la Generalitat per portar-los fins a Barcelona. Una vegada els germans Bru són fets presoners, i quan són conduïts pel camí reial de Terrassa cap a Barcelona, el grup que anava amb els detinguts es troba amb en Joan Cahís, conseller tercer de la vila,²⁸ que posteriorment seria acusat pels germans Bru com a còmplice del segrestament; Pere Viloca, vicari perpetu de l'església parroquial;

Domènec Ramoneda,²⁹ Josep Bugunyà,³⁰ Miquel Boada, seglar, i Josep Aparici. Els germans Bru van demanar ajuda al conseller, però aquest, quan va veure que els voluntaris portaven ordres de la Generalitat i anaven fortament armats, se'n va desentendre.

Quan la notícia de la detenció es va escampar per la vila, el batlle, Josep Mas,³¹ que també seria posteriorment acusat pels Bru com a còmplice del segrest, va intentar reunir el Sometent per a alliberar els germans, però davant la poca resposta de la població i el fet que un altre nombrós grup de guerrillers havia arribat a la vila i s'estava a l'hostal, va decidir no fer-ho, per evitar una possible represàlia dels voluntaris. Mas es va trobar amb en Jaume Parés, prevere de l'església parroquial, i aquest el va informar que el grup de voluntaris s'havia dirigit a la riera amb en Pau Busquets, a qui també acabaven de detenir a casa seva. Juntament amb altres persones, Mas i Parés van anar cap a la riera i allà es van trobar els guerrillers amb en Busquets, però tampoc no van poder fer res per alliberar-lo.

Per decidir com calia actuar davant d'aquest fet, Josep Mas es va reunir amb una junta improvisada d'autoritats i d'eclesiàstics. Entre els reunits hi havia el batlle, Josep Mas; els consellers primer i tercer, Francesc Pont³² i Joan Cahís; el prior, Pere Viloca; el prevere Jaume Parés; el doctor Francesc Ferrés, i Pere Brichfeus, encarregat de l'administració de les rendes de l'Hospital de Sant Llätzer.³³

A la reunió d'aquesta junta, alguns van recomanar al batlle tocar a sometent per a alliberar els detinguts, però, com que per Terrassa també hi havia un grup d'uns dos-cents voluntaris, el batlle no va voler donar l'ordre per por que no matessin els detinguts. Tot i així, el batlle mateix, amb mitja dotzena de persones de la seva confiança i armades, va anar fins a la Torre d'en Bru, però ja no hi van trobar cap dels detinguts.

Josep i Antoni Bru van ser conduïts a una masia, anomenada d'en Gorchs, situada al terme de la part forana de la vila.³⁴ A la masia també va ser portat, una hora després, Pau Busquets. Al cap d'una altra hora, els tres detinguts van ser traslladats al bosc de la Bruguera, situat als afores del terme, i cap a la mitjanit van arribar a una casa anomenada d'en Vinyes. Allà els tres homes van ser amenaçats de mort i els germans van ser apallissats.

Les autoritats es van reunir a l'hostal de la vila amb una representació dels voluntaris, per tal de negociar l'alliberament dels Bru i d'en Busquets. Van acordar que, per tal de ser alliberats, Josep Bru els lliurés 130 doblons; Antoni Bru, 100 doblons, i Pau Busquets, 100 doblons.

Pau Busquets va ser portat a la vila i allà, juntament amb el doctor Francesc Ferrés i el prevere Ignasi Parellada, va reunir els diners, els va lliurar als segrestadors i Busquets i els germans Bru van ser alliberats.

L'endemà, les autoritats van anar a visitar els germans i, quan van veure el seu estat, van decidir que els traslladessin fins al castell palau de la vila, per tal que poguessin curar-se de les ferides.

Al cap de dos o tres dies, els germans Bru van ser alliberats i van agrair a les autoritats la seva intervenció i el fet que no haguessin tocat a sometent, per la revolta que això hauria comportat. Al cap de quinze dies, després de restablir-se, els Bru van marxar cap a Sabadell, i d'allà a una casa situada al terme de la parròquia de Sant Esteve de Castellar.

Els dos germans barcelonins, però, no van oblidar aquest incident. Un cop finalitzada la Guerra de Successió, que va comportar la derrota bèl·lica i l'ocupació militar de Catalunya, amb l'abolició de les constitucions i les lleis pròpies, els Bru van tornar a obrir el cas. Un mes després de la caiguda de Barcelona, el 16 d'octubre de 1714, les noves autoritats borbòniques, la Junta de Barcelona, van rebre a través del capità general del Principat, el duc de Berwick, una súplica signada per Josep i Antoni Bru i Valentí Busquets (fill de Pau Busquets),³⁵ perquè fossin jutjats el batlle, Josep Mas; Francesc Jansó; Josep Janer (àlies *Francina*), i d'altres persones que ja s'esmentarien a l'acta de citació, com a culpables de vexació i del robatori de 230 doblons als germans Bru i de 100 doblons a Pau Busquets, del qual havien estat objecte sota el pretext que eren rebels. Per això es demanava que es condemnés els demandats a pagar la quantitat de 330 doblons.³⁶

La petició dels germans i de Valentí Busquets va ser acceptada el dia 5 de març de 1716, tal com es recull a l'inventari dels registres de la Cancelleria reial, i a més dels citats també es va demanar de processar Joan Cahís i Francesc Dolcet.³⁷

El mateix 5 de març de 1716 comença la causa i són citats com a principals culpables el batlle, Josep Mas; el conseller Joan Cahís; Francesc Jansó; Josep Janer, i Francesc Dolcet, aquests tres darrers com a membres de l'escamot. El 10 de març Joan Cahís, Francesc Dolcet i Francesc Jansó són citats a declarar pel noble Don Gregori de Matas i Pujol, ministre de la Reial Junta. El dia 28 declaraven Isidre Passasserras i Baptista Pou, també com a membres de l'escamot de voluntaris. I el dia 30 declaraven Josep Mas, Salvador Janer, Jaume Canals, Salvador Torres i Maria Valls (com a viuda de Tinet Valls).³⁸

El dia 23 de març van declarar els dos germans i van demanar la restitució dels 230 doblons que havien pagat.³⁹

El 5 de juny de 1716 la causa arriba fins a la Reial Audiència, i el dia 8 els germans Bru van tornar a demanar que tots els acusats fossin condemnats a pagar.⁴⁰

Cal dir que durant el procés tots dos germans van presentar com a prova una declaració anterior de Francesc Almirall, cap dels voluntaris. Almirall havia

estat jutjat per les autoritats borbòniques al començament de 1714 i condemnat a morir a la forca per defensar la causa catalana. En el seu judici havia estat interrogat sobre aquell segrest i Almirall va declarar que «dicha función se hizo con expreso consentimiento, y precediendo tratado particular con un tal Cays, jurado que entonces era de dicha villa de Terrassa, quien exortó a que hiziesen dicha composición, assegurando que la dicha villa lo tendría a bién, y aun más dixo, que pidiessen por el rescate la cantidad de 800 doblones [...]».⁴¹ En aquesta declaració Almirall també va citar, com a participants en el segrest, un tal «Alentat», Joanet de Nàpols, Josep Janer, el capità Bardissa,⁴² un tal «Pastoret» (de Terrassa), un tal Anton (de Sant Pere de Terrassa), Francesc Jansó, Salvador Torres, un tal Vicent d'Alcarràs o de Lleida, Tinet Valls, Pau Casas (de Barcelona), Baptista Vidal, Isidre Passasserras i també «Cays, jurado que antes era de la Villa de Terrassa».⁴³

Així, doncs, els Bru se servien d'aquesta declaració del caporal Almirall per inculpar el conseller Joan Cahís conjuntament amb la resta de voluntaris.

Durant el judici, presidit pel noble Don Josep d'Alòs, els Bru van citar a declarar com a testimonis Salvador Torres, paraire d'Olesa i de 37 anys; Anna Duran, viuda, de 40 anys; Esperança Ferré, viuda del pagès Josep Ferré i de 28 anys (que vivia al carrer de Sant Pere); Josep Coroleu, sabater de Barcelona i de 42 anys (es trobava a Terrassa perquè també havia desertat de Barcelona el juliol de 1713);⁴⁴ Pau Casas, pagès de Sant Gervasi i membre dels voluntaris, de 36 anys; Isidre Passasserras, pagès de Terrassa i de 23 anys; Josep Dolcet, treballador de Terrassa i de 24 anys; Benet Codolar, serraller de Barcelona i de 31 anys; Antoni Arís, parent de Josep Bru i de 21 anys; Baptista Pou, pagès de Terrassa i membre dels voluntaris, de 25 anys, i Antoni Escura, negociant de Barcelona i també component dels voluntaris, de 22 anys.⁴⁵

Excepte Salvador Torres, tots els citats van ser interrogats. Les seves declaracions, així com la informació anterior, estan recollides al «Memorial ajustado vertiente en la Real Audiencia, en la Real Sala del noble señor Don Joseph de Alòs, entre partes de Joseph y Anton de Bru y Mora, hermanos actores, contra Joseph Mas, Juan Cays, de la villa de Terrassa y otros», que ja he comentat.

Es va preguntar als citats si eren membres de l'escamot de voluntaris i si havien participar en el segrest. Només Casas, Pou i Escura van afirmar que sí, però Pou va dir que, tot i que era voluntari, es trobava a l'hostal de la vila.

En ser preguntats si havien tornat alguns diners als segrestats, Casas va dir que el març de 1716 havia tornat als germans Bru dos pesos d'un dobló que li havia tocat i també que aquests li havien perdonat la resta. Passasserras, Dolcet, Pou i Escura van respondre que, tot i haver rebut 8 lliures per la seva participació en el segrestament, no havien tornat res.

També se'ls va preguntar sobre el tipus i la quantitat d'armes que havien dut; sobre quin era l'animal damunt del qual van ser muntats els segrestats, i quant de temps havien trigat a anar des del bosc de la Bruguera a la casa d'en Vinyes.

Una altra pregunta va ser la referida a les ferides que es va ocasionar als segrestats. Anna Duran va respondre que «Don Joseph tenía heridas en su cara y un ojo muy malo»; Esperança Ferré hi va afegir «y una contusión al brazo izquierdo». Coroleu va dir que «uno de ellos [...] tenía una herida en la cara, en lo que media del ojo a la oreja» i Arís que «Don Joseph [...] tenía un golpe en un ojo [...] y parte de la cara, y le oyó dezir tenía otro golpe en el brazo». Escura va afirmar que «dichos Bru tenían la cara maltratada de golpes de pistolas, pero que Pablo Busquets no tenía cosa, por ser recomendado del bayle de Tarrassa [que] no le hiziessen daño».⁴⁶

Una altra qüestió va ser sobre qui va anar amb en Busquets a buscar els diners. Segons Pau Casas, va ser Josep Janer, *Francina*, però, segons Escura, va ser Francesc Almirall. El mateix Escura, a la pregunta següent, afirma que van tornar acompanyats del prior de Terrassa i del prevere Jaume Parés, i que el caporal Almirall i l'anomenat Joanet de Nàpols van comptar els diners.

Quan se'ls va preguntar on i quan Josep Mas i Joan Cahís havien vist els segrestats, Antoni Escura va respondre que «Juan Cays, jurado, a la tarde, ya puesto el sol, en la era de la casa de Bru, vió presos a dichos Bru, y se acuerda bien que, diziendo a dicho Cays, uno de los hermanos Bru: “Es possible, señor conseller, que nos mire de esta manera?”», vió que Cays no le bolvió respuesta, sino que bolviendo las espaldas, se fue azia a Tarrassa, y tambien vió a Joseph Mas, bayle, en ocasión que éste vió preso por los voluntarios a Busquets, en la riera de Tarrassa, siendo ya de noche, y se acuerda oyó dezir al mismo Mas en dicho puesto que recomendava a Francisco Almirall que Busquets no tomasse daño».⁴⁷

Arribats a la dotzena pregunta són interrogats sobre les persones que acompanyaven el batlle Mas i entorn de la discussió sobre tocar a sometent. Segons Josep Coroleu, «oyó como Pablo T. (que no le sabe el apellido, sí sólo que es alpargatero o soguero de Tarrasa) [...] dijo a dicho Mas [...] “Es possible, señor bayle, que nosotros nos ayamos de mirar, que quatro bribones hagan una innominia como esta, en una villa tan crecida, que nosotros de esto podemos ser culpados?” [...] dicho bayle le respondió “Pues qué quereys que haga?” [...] Pablo T. le replicó: “Haga tocar la campana, y verá si los sacaremos” [...] el bayle dijo: “Por cierto no lo haré”. [...] llegaron otras personas [...] y dijeron al bayle: “Que esto nos podamos mirar, señor bayle, en una villa como esta?”».⁴⁸

A la següent pregunta es demana el nom de les persones que havien anat a veure el batlle Mas, per anar a cercar uns voluntaris que es trobaven per la vila,

quan els germans van ser alliberats. Cap testimoni no sap cap nom; només Antoni Arís afirma que «oyó desde la casa del Palao vozería [...], preguntó a un hombre [...] y que éste le respondió que dezían al bayle como en una casa de la villa se hallavan voluntarios, de los que avían composado a dichos Bru y Busquets, y que aquella era buena ocasion de cogерles y que dicho bayle no quiso hazer lo que dezían».⁴⁹

Quan van ser interrogats sobre els voluntaris que eren a l'hostal, alguns testimonis van esmentar els noms de Pau Casas, Tinet Valls, «lo Alentat», «lo Regalat», Passasserras, Baptista Pou, Bernat Nassarri, T. Manlleu, Josep Dolcet i el capità Bardissa.

La darrera pregunta que trobem al «Memorial ajustado...» tracta sobre el nombre de «personas de armas» que es trobaven a Terrassa aquells dies. Segons Josep Coroleu, eren de quatre-centes a cinc-centes; segons Pau Casas, de tres-centes a quatre-centes, i segons Benet Codolar unes tres-centes cinquanta. Cal dir que el «Memorial ajustado...» es troba incomplet i, per tant, desconeixem la resta de preguntes, tot que alguna es pot deduir, així com la seva resposta, a partir dels altres documents impresos.

Unes altres declaracions sobre el segrestament són les que es troben a l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa i estan efectuades per les primeres persones que van veure com eren segrestats els dos germans. Aquestes persones acompanyaven el conseller Cahís i es van trobar els voluntaris i els segrestats prop de la finca dels Bru.

Al llibre setzè de protocols del notari Joan Puig hi trobem dues declaracions datades el 25 i el 26 de febrer de 1716. La primera declaració està feta conjuntament per en Josep Bogunyà, Domènec Ramoneda, Pere Viloca, vicari, Miquel Boada i Pau Ros.⁵⁰ S'hi diu que «se recordan molt que lo dit Joan Cahís digué a ells dits refferints ab veu alta “axí nos havem de mirar assò, hanem senyor vicari”, y acercant-se ells dits refferints, y dit Cahís devers dits hòmens, [...] lo dit Joan Cahís ab veu imperiosa y alta digué a dits hòmens quin orde portan per pèndrer eixos cavallers, al que respongueren que'l tenian de son general, i que si se acostàs ningú a ells los matarian, quant encontinent ell dit Pere Viloca [...] digué a dits Miquel Boada [...], Pau Ros, y a n'al dit Joan Cahís [que] no se moguessen, que ell com a eclesiàstich s'i acercaria per poder aconsolar a dits germans Don Joseph y Don Anthon Bru y en effecte s'i conserí, y ab lo poch temps que pogué estar entre dits hòmens los feu donar paraula que no danyarian a dits germans Don Joseph y Don Anthon Bru ni'ls matarian».⁵¹

La segona declaració està efectuada pel prevere Jaume Parés i diu que «se conferí ab Franch Pont, aleshores conceller en orde primer de la Universitat de la present vila, perquè no dexàs tocar a sometent, perquè, ohint dits voluntaris las campanas, podia ser motiu de matar dits germans Bru». També diu que es

va trobar amb «Joan Cahís [...] y axí li demanave per mercè, se conferís en las escrivanias de la present vila, junt ab altres personas, per resòldrer y aconcellar lo que s deuria obrar per salvar la vida y donar llibertat a dits germans Bru». A més, Parés «se recorda molt bé que dit cabo li digué que dits hòmens, ja morts, que habitaven en la present vila, que lo un era Francesc Coromines y lo altre Valentí Valls, los havian induhit y provocats a tal desordre».⁵² Cal dir que el nom de Francesc Coromines no apareix en cap més document.

La defensa dels principals acusats, el conseller Cahís i el batlle Mas, la trobem a l'anomenat «Puntual hecho de la causa pendiente en la Real Audiencia, sobre el plagio cometido contra los cavalleros hermanos Bruns, en dos de agosto de 1713 por Joseph Mas y Juan Cahís, bayle y conceller de la villa de Tarrassa, Joseph Janer, alias *Francina*, Francisco Jançó y Tinet Valls en la sala del noble señor Don Joseph de Alòs».

Aquest document té unes conclusions prèvies de la fiscalia en què es repassen els fets, acompanyats de les declaracions dels testimonis, citats al «Memorial ajustado...», i a més hi trobem unes altres declaracions en què s'inculpa Mas i Cahís.

S'hi relata que la partida de voluntaris va sortir de casa del fuster Josep Falguera, situada al carrer de Sant Pere, per anar a cercar els germans Bru. Segons els mateixos testimonis, citats a declarar pels Bru al «Puntual hecho...», era un rumor que corria per la vila que uns voluntaris volien segrestar els dos germans i que aquest fet estava «inducido por el bayle y conceller de Tarrassa, y en él assistieron, tomado el acuerdo de prender a dichos cavalleros, y pedirles 800 o 2.000 doblones de composición, y echarlos de Tarrassa, para que se bolviessen a Barcelona».⁵³ El reclutament dels voluntaris es va fer a casa del capità Bardissa, també al carrer de Sant Pere; a tall d'anècdota, el testimoni Josep Coroleu es pensava que ell seria el segrestat, perquè també havia desertat de Barcelona a causa del setge borbònic.

La principal persona que acusa el batlle i el conseller del segrest és Antoni Escura. Segons Escura, el cap dels voluntaris ja l'havia citat per participar en el segrest i declara que en aquesta cita també hi havia assistit «el bayle y jurado de Tarrassa, y se tomó resolución de prender dichos cavalleros».⁵⁴ El mateix Escura diu que, quan Cahís es va trobar que havien segrestat els germans, no els va respondre quan aquests li van demanar ajuda i va marxar. Per al fiscal això significava que «dicho Cahís tuvo complacencia de la prisión de dichos hermanos».⁵⁵ Segons un altre testimoni, Antoni Arís, «si algunos de los gordos de la villa no huviessen consentido a la toma de dichos cavalleros, no les huvieran llevados presos».⁵⁶

Les conclusions de la fiscalia són que «fue voz y fama pública en dicho día dos de agosto de 1713, antes y después, en dicha villa y término de Tarrassa, que la toma de dichos cavalleros se avía ejecutado de consentimiento y orden de Joseph Mas, bayle, y Juan Cahís, conceller, y era fácil comprenderse porque si éstos no lo huviessen querido, nadie se huviere atrevido a ejecutarlo, por aver rugido este intento y ser la villa numerosa y sus moradores de no poco espíritu y valor para oponerse a qualquier semejante insulto. Y no lo evidencia menos el no constar que el bayle, antes ni después, hiziesse demostración ni amago alguno de perseguir a dichos agressores, no solamente por lo que tengo referido, sino también por lo que sucedió dos o tres días después de estar dichos hermanos en la casa del Palacio de dicha villa, que, hallándose el bayle en la plaça de aquella, diferentes personas le noticiaron cómo dentro de la villa avía algunos hombres facinorosos, de los que avían preso a dichos cavalleros, y assimismo le instavan que siendo buena ocasión aquella de prenderles, se animasse para ello; y nunca el bayle lo quiso practicar, lo que dió motivo a persuadirle que dejasse la vara, que ellos lo ejecutarían. Y en conclusión de todo, no solamente por el hecho, que con sus circunstancias se ha referido, sino también por los dichos de los testigos, que han declarado sobre el artículo 27 de los que han presentado dichos cavalleros, cuyas declaraciones se transcriben a la margen, se ve claramente que dicho Joseph Mas y Juan Cahís fueron autores y cómplices del plagio que se cometió contra dichos cavalleros y Pablo Busquets.»⁵⁷

Aquestes conclusions quedaven refermades pels testimonis de Salvador Torres, que «oyó públicamente que aquel mesmo día se avían de tomar presos dichos hermanos y que a esto consentían el bayle y conceller de dicha villa»; pel de Benet Codolar, «que vió a dicho Cahís mercar harina a otros voluntarios que avían urtado, según dezían, llevándola a Martorell y se vendía en casa del capitán Bardissa en la calle de San Pedro, donde antes del día 2 de agosto 1713 se ajuntavan con ciencia y voluntad de dicho bayle y conceller», i també pel d'Antoni Escura, perquè segons ell, si el batlle i el conseller no haguessin estat cómplices, els voluntaris «no se huvieren atrevido [...] a buscar nieve en dicha villa la mesma noche» i ell no «huviere dejado el cavallo a Busquets quando le enviaron a buscar el dinero», ni «los agressores de a pie se huvieren quedado la mesma noche en Tarrassa», ni «[ell mateix] se huviere atrevido después de dos días ir en Tarrassa, para hazer errar su cavallo y hazerse unos calzones» i tampoc «no huviere con otros compañeros assistido al Sometén de Tarrassa de la que-ma que se le amenassava á no tener la grande seguridad del bayle y jurado de dicha villa».⁵⁸

Tot seguit, hi ha la declaració de defensa del conseller Joan Cahís, que està recolzada, al seu torn, per declaracions del vicari Pere Viloca, dels preveres

Jaume Parés i Miquel Boada, d'Isidre Valls,⁵⁹ Antoni Comelles⁶⁰ i Antoni Boada. Segons Cahís, quan va sentir crits prop de la casa dels Bru, juntament amb els acompanyants ja anomenats, s'hi va adreçar i, tot ensenyant la insígnia de conseller, es va dirigir «con voz imperiosa» als segrestadors i els va preguntar quina ordre tenien per emportar-se els germans. En veure que anaven fortament armats i que havien promès al vicari Viloca que no els matarien ni els farien cap mal, se'n va entornar cap a la vila. Allà es va trobar amb el segon grup de voluntaris, que s'estaven emportant el conseller Busquets. Segons Antoni Comelles, «vió venir a dicho Cahís muy congojoso y fatigado por el prendimiento de dicho Busquets, y no obstante de hallarse la calle Quemada llena de hombres con armas y sabres en las manos marchando por la calle arriba, su muger le detuvo por la mano, no queriéndole dejar ir, porque no le matasen, y oyó que dicho Cahís dijo “muger, déjame ir, si me matan que me maten”, y a la que fué delante de la calle de las Parras vió el testimonio como un hombre armado le encaró el fuzil diziéndole que si passava le mataría y oyó que dicho Cahís respondió: “no veys que soy el conseller llevando la insignia”, y que dicho hombre armado respondió “no conocemos a nadie”, y que dicho Cahís muy temeroso y espantado se retiró».⁶¹

Segons Cahís també va ser avisat per en Jaume Parés de la decisió de la junta d'autoritats de no cridar a sometent. Després va anar amb Pere Brichfeus fins a l'hostal, per assabentar-se del lloc on els voluntaris havien portat els segrestats.

A la declaració també hi consta que, quan els germans van ser alliberats, van donar les gràcies a les autoritats perquè havien evitat de fer la crida a sometent «y singularmente a dicho Juan Cahís». Al seu torn, els declarants Viloca, Parés, Boada i Comelles afirmaren que això era cert.⁶²

També se cita que els germans «le encargaron averiguasse los nombres de los voluntarios [...], dicho Cahís [...] se fue a hazer escribir dos nombres de dichos voluntarios, cuyo papel entregó en manos de dichos hermanos, de que le rindieron las gracias». Els testimonis de Parés i de Comelles confirmen aquest fet.⁶³

La declaració del conseller Cahís finalitza relatant que, després d'estar-se uns dies a la vila, els germans van marxar cap a Sabadell, sense dir res a ningú i amb sorpresa per a tothom, en haver-se'n anat sense avisar. Fins i tot el testimoni del vicari, Pere Viloca, diu que al cap de quinze dies el doctor Francesc Farrés, com a procurador dels germans, va firmar escriptura d'obligació a la comunitat de Terrassa pels 700 doblons que la vila havia prestat per al rescat de Josep i Antoni de Bru.⁶⁴

Al «Puntual hecho...» també surt reflectida la defensa del batlle, Josep Mas. Està acompanyada de les declaracions d'Antoni Comelles, Jaume Parés, el

conseller Francesc Pont, Francesc Amat,⁶⁵ Domènec Ramoneda, els preveres Josep Grimalt i Ignasi Parellada, el vicari, Pere Viloca, Jaume Barba,⁶⁶ Pau Arch, Marianna Fiter, Jacint Arch,⁶⁷ Jaume Valls, Josep Gorina i Isidre Roca.⁶⁸

DEFENSA

DE JOSEPH MAS

Bayle de Tarrassa.

I EN el circuito de la Villa de Tarrassa, el dia dos de Agosto de 1713. se avistò vna muchadumbre de Voluntarios, que aunque no se supò el numero hijo de ellos, lo cierto es, que excedian al de doscientos, parte de los quales furtivamente se introduxeron à la Villa, y vnos con armas, y otros sin ellas, que después las tomaron dentro la Villa, por tenerlas prevenidas, quedando los demás à fuera apostados en diferentes parages. (A)

2 Luego que Joseph Mas tuvo noticia de la prision de dichos Cavalleros, tomò las armas, y la Vara, y saliendo de casa, se fue corriendo por

por

de los quales algunos pasaron delante su casa del arrenal, y oyò dezir, que en la Villa algunos se armaron con las armas, que tenían prevenidas, y que al rededor de la Villa, avia muchos mas, que vnos, y otros pasaron de 200. Pedro Viloca test. 7. fol. 73. lo dà por verdadero, por hallarle fuera cerca la Torre de Bru, desde donde viò pasar vna partida de Voluntarios, que se encaminavan à dicha Torre, y à poco rato les viò salir llevando presos à dichos Cavalleros, los quales le llamaron, y le encargaron la asistencia de sus hijos, que estavan en casa Búfques de la calle quinquada, donde encontró vna muchadumbre de Voluntarios, que descubrieron à él, y otros, sin ser facil el individuar el numero de los Voluntarios. Iayne Barba trabajador test. 8. fol. 66. lo dà por verdadero de vista, sin poder individuar el numero; pero por lo que viò, eran mas de 200. y fue publico. Pablo Arch trabajador test. 9. fol. 67. lo dà por verdadero de vista, sin dezir el numero de los Voluntarios, bien que oyò éran muchísimos, y era publico. Ignasio Parellada Presbytero test. 10. fol. 64. lo declara, y que viò que algunos solamente llevavan Búfolas, y que vno de ellos pasavà por la calle de San Pedro arriba, con quatro, ò cinco Escopetas. Iayne Valls test. 11. fol. 57. lo dà por verdadero, por éstar noticiò, que viò muchos Voluntarios, y ser publico.

Declaració del batlle de Terrassa, al «Puntual hecho ...».

Original: Biblioteca Marià Vayreda d'Olot, col·lecció *facticia Allegationes juris*.

Segons el batlle, aquell dia van arribar a Terrassa uns dos-cents voluntaris, alguns dels quals es van armar dins la vila. La majoria dels testimonis confirmava aquest fet. Assabentat de la detenció dels germans Bru, armat i amb la vara de batlle va demanar «assistència al rey», pels carrers de la vila, però només dues persones, Pau Arch i Jaume Valls, se li van afegir. Al carrer de Sant Pere es va trobar amb en Francesc Almirall, caporal dels voluntaris i acompanyat d'uns vint-i-cinc homes armats; davant «las pocas fuerças en que se hallava para oponerse, no pudo ejecutar otra diligencia más que preguntarle como assí avía presos a dichos cavalleros y què orden traía para ello, a lo que dicho Almirall

respondió que tenian orden de su general de llevarles presos a Barcelona y, reconociendo la temeridad de hazer otra diligencia, no se atrevió a ejecutar nada más, aviéndose desemparado dichos Pablo Arch y Jayme Valls, después de aver passado calle arriba y quedado solo y empeçado la gente de cerrar las puertas de todas las casas por temor de los voluntarios». ⁶⁹ La trobada del batlle amb el caporal també és relatada pels testimonis.

Segons Mas, malgrat trobar-se sol, va continuar fins a l'església per tocar a sometent, però allà es va trobar Jacint Arch i el prevere Jaume Parés. Aquest darrer li va aconsellar que no toqués la campana, per no complicar més la situació, ja que els voluntaris eren un grup molt nombrós i, a més, també volien detenir Pau Busquets. També li va dir que s'havia format una junta improvisada de persones eclesiàstiques i seglars per poder resoldre el cas.

Després d'això, Josep Mas, seguit de Jacint Arch i d'Antoni Comelles, sempre segons els seus acompanyants, es va dirigir fins a la riera, on es va trobar altra volta els voluntaris, ara amb Busquets ja detingut. Allà «el bayle le preguntó a dicho Almirall qué orden tenía para prender a Busquets, y respondió que se lo enseñaría al otro día por la mañana, que venía a caer el día 3 de agosto, y dicho Mas le replicó que le dejasse a su cargo dichos cavalleros y Busquets, que respondería por ellos, y dicho Almirall dijo no lo quería hazer, y entonces dicho Mas, viendo que no podía oponérsele por no tener bastantes fuerças, le recomendó con grande expresión, no permitiesse se hiziesse daño a dichos cavalleros y Busquets [...]». ⁷⁰

Després de convocar la junta d'autoritats i eclesiàstics, es va triar el prevere Jaume Parés, amb una altra persona, perquè anessin fins al lloc on hi havia els segrestats, a fi de veure si els podien ajudar en alguna cosa.

Més tard, segons el batlle, per «los buenos dezeos que tenía de librar a los cavalleros y Busquets», va reunir «a sinco o seys amigos suyos de espíritu y valor» amb la intenció d'anar fins a la Torre dels Bru «en dónde se hallavan presos [...] y artificiosamente entrar en el quarto en dónde estuviessen y llevarselos». ⁷¹ Però res no van poder fer Mas i els seus acompanyants, ja que els voluntaris s'havien emportat els germans i Busquets a un altre lloc. Aquesta afirmació del batlle és confirmada per la filla del masover dels Bru, Marianna Fiter, i també per Jacint Arch, que va ser un dels que va acompanyar Mas. ⁷²

També segons els testimonis que acompanyen la declaració del batlle, donades les circumstàncies del nombrós grup de voluntaris, «el Bayle cumplió muy bien en su oficio con lo que hizo». ⁷³ D'aquests testimonis, Antoni Comelles, el prevere Jaume Parés, el conseller Pont, Francesc Amat, el vicari, Pere Viloca, Ignasi Parellada i Jacint Arch, afirmen que es trobaven presents quan els germans, una vegada alliberats, «dieron muchas vezes las gracias al bayle de lo mucho que avía hecho para ellos y, especialmente, de no aver tocado a reba-

to, declarando que si les huviessen oído, sin duda los voluntarios les huvieron muerto».⁷⁴ A més, alguns d'aquests testimonis també expliquen que «al tiempo de dar las gracias los cavalleros y los circunstantes derramaron muchas lágrimas de contento y aprobaron la resolución de no aver hecho tocar la campana [...]» i que, segons un dels germans, «[...] estando en el bosque, se le acercó un mosquito y con el son de su trompetilla le pareció oía la campana de rebato, lo que le dió gran susto por persuadirle que al instante los matarian, y, advertida la equivocación, salió del susto».⁷⁵ Així, doncs, segons aquesta declaració de Josep Mas, acompanyada de nombrosos testimonis i en la qual, entre d'altres fets, s'ha vist l'agraïment dels germans Bru, el batlle quedava exclòs de l'acusació de participació en el segrest; si no havia alliberat els Bru, havia estat perquè havia quedat superat en nombre. En canvi, en altres ocasions sí que havia pogut actuar; per exemple, segons és afirmat pels testimonis, a les darreries d'agost, en tornar a la vila el caporal voluntari Francesc Almirall, el batlle va fer tocar a sometent i aquesta vegada sí que el voluntari va ser fet presoner pels vilatans.⁷⁶ A més, segons la majoria de testimonis, Josep Mas «siempre ha sido y es reputado y tenido por muy justificado en sus procederes y de muy buena y recta intención, sin que jamás ayá hecho agravio a nadie».⁷⁷

En aquesta declaració, però, hi trobem una sèrie d'afirmacions fins aleshores desconegudes en la història de la nostra ciutat. La primera és que Mas havia estat «buen vassallo y buen afecto al rey nuestro señor Felipe Quinto» i la segona és el motiu pel qual havia acceptat de ser batlle: per les «amenazas del gobierno intruso aceptó el cargo contra su voluntad».⁷⁸

Aquests dos fets també queden corroborats per tots els testimonis. A més, com a mostra de veracitat, es confirma amb el relat d'uns altres fets, també desconeguts per a la historiografia local. El primer és que, al principi de l'any, el caporal Francesc Almirall havia portat a la vila uns presoners borbònics i els havia deixat sota la custòdia del batlle, però Mas els va deixar en llibertat, i posteriorment Almirall havia volgut matar-lo per aquest alliberament. El segon és que el mateix batlle no havia complert l'ordre, donada diverses vegades pel general Nebot, de tocar a sometent contra l'exèrcit borbònic.⁷⁹ I el tercer i el més important és que tots els testimonis donen per cert que Mas havia hagut d'acceptar el càrrec de batlle contra la seva voluntat, ja que «huvo menester orden de superior» i ho asseguren amb «razones concluyentes de ciencia».⁸⁰

Tot i així, malgrat aquestes darreres afirmacions, observant el Llibre de consells de la vila hi trobem, el febrer de 1714, una insaculació per a escollir conseller primer, per manca d'aquest. Per ordre de les autoritats borbòniques, es recomana que no hi figuri el nom de Josep Mas, en «no ser conveniente al servey del rey».⁸¹ Aquesta recomanació entra, però, en contradicció amb el que posteriorment va declarar el batlle mateix. Tot i així, les declaracions de Josep

Mas, durant la causa, ja són força sorprenents i inèdites i cal acceptar-ne la veracitat, sobretot perquè estan recolzades per molts testimonis.

El «Puntual hecho...» finalitzava dient que cap altre acusat no s'havia defensat i que els germans Bru els demanaven el total de 330 doblons.

El darrer document, el «Público manifiesto en respuesta de las dudas dadas por la Real Sala del noble señor Don Joseph de Alòs, que justifica la inocencia de Joseph Mas Pelayre de la villa de Tarrassa, en el plagio de que como á mandante o conciliario le acriminan Joseph y Antonio de Bru y Mora, hermanos, en la causa entre dichas partes vertiente en dicha Real Sala», és una al·legació de la defensa; crec que, per la seva argumentació, i vist tot el procés, va servir per a absoldre Josep Mas, juntament amb en Joan Cahís.

En aquest manifest, de setze pàgines, acompanyat de moltes cites del dret clàssic, es fa un repàs de totes les declaracions i s'hi conclou en un primer punt que «no consta por indicio alguno el pretendido delito que se imputa a Joseph Mas»,⁸² ja que la declaració d'Antoni Escura no és creïble, com tampoc no ho són les d'altres testimonis, i que si Mas no va actuar va ser per tal de no posar en perill la vida dels segrestats. En un segon punt, s'hi recull que «consta por relevantes pruebas que Joseph Mas no fue mandante, auxiliador, ni co[n]siliario del supuesto plagio», segons es desprèn de la gratitud demostrada pels germans cap al batlle; de l'actitud de Mas envers els voluntaris; del fet que no hi va haver cap inculpació de Francesc Almirall envers Josep Mas, i per la fidelitat demostrada del batlle Mas cap a Felip V.⁸³

Cal dir que, de moment, i fins a l'aparició de nous documents, que continuo cercant, es desconeix el que va succeir amb la resta d'acusats, tot i que el caporal Francesc Almirall, Josep Janer i Tinet Valls van morir abans de l'obertura de la causa.

Com a curiositat, cal fer esment que Josep Bru deixà d'aparèixer als documents notariais de la vila. La seva darrera aparició és del 28 d'agost de 1713, i se cita que està establert a la parròquia de Sant Esteve de Castellar i que el seu procurador és el metge Francesc Farrés.⁸⁴ Una altra darrera constància de Josep Bru la trobem als processos del fons sobre la batllia, on apareix una demanda entre Bru i Jacint Fiter que està datada del juliol de 1717.⁸⁵ Per tant, podem deduir que, després del segrestament, els Bru deixen de fer vida a la vila.

Però abans de finalitzar aquest escrit caldria fer alguna reflexió més per explicar el rerefons del segrest dels germans Bru i l'actuació de les autoritats terrassenques.

Bernat Hernández es preguntava al seu article si la causa del segrest podia haver estat un enfrontament entre pobres i rics.⁸⁶ Els germans Bru havien arribat a Terrassa tot fugint del setge de la ciutat de Barcelona i disconformes amb la

decisió de la resistència. Aquells dies també trobem a la vila altres persones que havien marxat de la ciutat comtal, com Josep Coroleu, esmentat com a testimoni al judici, i el magistrat Josep Dehona.⁸⁷ A partir del juliol de 1713 van ser desenes les persones que van abandonar Barcelona perquè eren contràries a la defensa i van anar a viure a d'altres llocs. Les autoritats catalanes van fer perseguir aquests desertors i van ordenar que se'ls arrestés, que se'ls confiscuessin els béns, que se'ls apliquessin unes penes, que fossin desinsaculats... i és per això que la partida de voluntaris va segrestar els germans Bru. Val a dir que una part dels recursos econòmics de la Diputació del General per fer front a les despeses de la guerra provenien dels segrestaments.⁸⁸ El segrest dels Bru, doncs, respon més a una situació general que no pas a un incident local. Tot i així, dins la important historiografia sobre la guerra, malgrat que hi apareixen reflectits actes de violència i pillatge dels voluntaris catalans, és una llàstima que no disposem del comentari de cap segrestament de rellevància.

La pregunta d'en Bernat Hernández la podem contestar en clau més general que no pas local. A mitjan 1713 va créixer la desconfiança del poble cap als nobles, sobretot perquè molts d'aquests eren partidaris de la submissió. Això ho podem trobar en tres clars exemples, comentats per Albareda: en primer lloc, en els avalots esdevinguts a Barcelona a mitjan juny, quan es va intentar saquejar les cases dels nobles acusats de traïdors; en segon lloc, amb l'accés dels menestrals i dels pagesos als consells municipals, fet que va facilitar que el Braç Reial votés per la resistència a la Junta de Braços del juliol, i en tercer lloc amb la negativa del govern de Barcelona, al mes de juliol, que les partides del general Nebot alliberessin Mataró de l'exèrcit borbònic, per por de les represàlies de què podien ser objecte els sectors socials benestants que s'hi havien refugiat, després de la decisió barcelonina de resistir.⁸⁹

A escala local, podem dir que la caracterització sociològica dels voluntaris correspon a membres de la pagesia i del poble baix, i habitants en viles petites. En canvi, la junta provisional que es va crear per a tractar el segrestament de Terrassa estava formada per eclesiàstics i per gent de renom de la vila. Un rerefons més social el podem trobar en els testimonis mateix, ja que en una de les declaracions Antoni Arís fa referència a les autoritats com a «los gordos de la villa».⁹⁰ Aquesta caracterització de *gordos* denota una clara diferenciació social entre els diferents estaments de la vila.

Un altre fet que també ens podríem qüestionar és la resposta dels habitants de Terrassa. Fet i fet, si no van respondre a la crida del batlle, va ser per por o bé perquè van veure amb bons ulls el segrestament? A més, hem de comptar que alguns dels voluntaris eren habitants de la vila i aquest fet segur que va

incidir en la resta de ciutadans. En una de les declaracions del testimoni Jaume Parés s'afirma que els voluntaris van lliurar armes «a los que seguían su partido».⁹¹ La gent del «partido» són els catalans que eren favorables a l'arxiduc Carles, mentre que el batlle Mas va demanar ajuda tot cridant «assistencia al rey», però quasi ningú no el va seguir.⁹² És de suposar que aquest «rey» és Felip de Borbó. Tot i que algú, vist aquest article, pot pensar que els episodis de la Guerra de Successió a Terrassa estan plens de contradiccions, crec que la resposta no és la mateixa pel que fa a les autoritats que pel que fa al poble menut. Ho acabem de veure en aquests testimonis. A més, la participació d'uns i altres tampoc no va ser la mateixa al cap d'un mes, quan la vila va ser ocupada per les tropes borbòniques: el conseller segon, Joan Cahís, va prestar obediència a Felip V, al principi de setembre, i, durant els dies que l'exèrcit borbònic va romandre a Terrassa, aquest conseller va estar allotjat al campament que els filipistes tenien davant de Barcelona;⁹³ en canvi, fins a 17 persones, la majoria d'elles pagesos, van morir defensant la vila.⁹⁴ Aquesta qüestió, però, no correspon debatre-la ara i ja ho faré en una altra ocasió.

I, ja que parlem de les autoritats, una altra qüestió que ens podríem plantejar és si hi havia cap rivalitat entre les diferents persones que ocupaven algun càrrec al Consell de la vila. Josep Mas n'era el batlle; Pau Busquets, conseller segon, i Joan Cahís, conseller tercer. Dos anys més tard, Valentí Busquets, el fill de Pau Busquets, va ser nomenat regidor per les autoritats borbòniques. El fet que els principals protagonistes fossin les autoritats és una coincidència o denota l'existència d'una certa rivalitat i de diferents jocs d'interessos?

Així, doncs, analitzant aquest segrestament dels germans Bru i del conseller Busquets, podem dir que s'han aportat noves dades pel que fa a la historiografia local sobre la Guerra de Successió: la coneixença de nous documents; la narració del mateix segrestament; una nòmina important de personatges de l'època; alguns fets d'armes; el posterior procés judicial; una revisió de l'article d'en Bernat Hernández,⁹⁵ i el que considero el més important, el fet que Terrassa va tenir autoritats botifleres al final del conflicte.

NOTES

1. Molta d'aquesta informació ja es troba recollida al meu treball de fi de carrera de la llicenciatura en Història. Potser algú trobarà que al present article hi manca alguna referència sobre la font d'informació, però està tot basat en una gran investigació exhaustiva de la documentació que es troba a l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (AHCT).
2. Aquest fet està documentat a l'AHCT: Protocols notariais. Joan Puig, Decimum Septimum Manuale, f. 10v-11v, i relatat a Col·legiata, «Llibreta de notas curiosas de Anton Rodó y Martínez treteas de altre llibreta que li deixà un amich», 1843 (AHCT). Vegeu també:

- VENTALLÓ I VINTRÓ, Josep. *Tarrasa antiga y moderna*. Terrassa, 1879, així com: SOLER I PALET, Josep. *Monografía de la Iglesia Parroquial de Tarrasa*. Barcelona, 1898. Solé i Sanabra en fa un breu esment a l'article «El marc institucional i polític de la Terrassa moderna»: *Terme*, 4. Per a una recopilació i explicació més detallades dels fets, vegeu: FERRER I MURILLO, Marc. *Canvi de poder a Terrassa. Dels Àustries als Borbons*. Treball de llicenciatura en Història, no publicat. UAB, setembre del 2001.
3. HERNÁNDEZ, Bernat. «Deute públic i elit política a Terrassa durant la segona meitat del segle XVI»: *Terme*, 11, p. 37-45. Alguna informació ja no és vàlida, però, a causa d'una investigació personal de més abast i més extensa per part d'aquest mateix autor.
 4. FERRER I MURILLO, Marc. *Canvi de poder a Terrassa... (op. cit.)*.
 5. AHCT. Documents històrics municipals (15 de febrer de 1716). Batllia. Processos judicials 183/14 i també: Protocols notarials. Joan Puig, *Decimum sextum manuale*, f. 26r-28r.
 6. AHCT. Ajuntament de Terrassa, Ordres 1700-1717. «Público manifiesto en respuesta de las dudas dadas por la Real Sala del noble señor Don Joseph de Alòs que justifica la inocencia de Joseph Mas Pelayre de la villa de Tarrassa, en el plagio de que como á Mandante o Conciliario le acriminan Joseph y Antonio de Bru, y Mora, hermanos, en la causa entre dichas partes vertiente en dicha Real Sala», 30 d'octubre de 1717.
 7. Arxiu Nacional de Catalunya (ANC). Fons dels Marquesos de Castellodorsius, capsa 424.18: petició dels germans Bru al rei sobre l'extorsió de diners perpetrada a Terrassa, 16 d'octubre de 1714.
 8. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). Cancelleria reial, «Comune Gubernat. General. Philip. IV», 6055, anys 1715-1716.
 9. Biblioteca Marià Vayreda d'Olot (BMVO). Col·lecció factícia *Allegationes juris*, «Memorial ajustado vertiente en la Real Audiencia, en la Real Sala del noble señor Don Joseph de Alòs, entre partes de Joseph y Anton de Bru y Mora, hermanos actores, contra Joseph Mas, Juan Cays, de la villa de Tarrassa y otros», 1717 (cal dir que està incomplet); «Puntual hecho de la causa pendiente en la Real Audiencia, sobre el plagio cometido contra los Cavalleros Hermanos Bruns, en dos de Agosto de 1713 por Joseph Mas y Juan Cahís, Bayle y Conceller de la Villa de Tarrassa, Joseph Janer, aliàs Francina, Francisco Janço y Tinet Valls en la Sala del noble señor Don Joseph de Alòs», 1717 (?).
 10. CASTELLVÍ, F. *Narraciones Históricas*, vol. III, p. 708 (reedició del 1998, per part de la Fundació F. Elías de Tejada).
 11. La Torre dels Bru era l'antic mas de la Castlania, edifici construït per Blanca de Centelles al segle XIV. Aquest mas formava part de la Quadra de Vallparadís. Estava situat a l'actual carrer de la Torre, paral·lel als carrers de la Riba i Cementiri Vell, i aquest carrer pren el nom de la casa dels Bru, a la qual s'accedeix pel carrer Serrano. El mateix edifici és conegut també com cal Canela.
 12. AHCT. Protocols notarials. Joan Puig, *Decimum quintum manuale*, f. 148v.
 13. Podem veure la seva actuació dins el Consell de Cent, resseguint l'obra de P. VOLTES (ed.) *Dietari del Antich Consell Barceloni*. Barcelona, 1966.
 14. Davant les constants peticions de Felip V a les Corts, es va crear una Junta per tal de deliberar si s'acceptaven o bé entraven en contradicció amb les constitucions catalanes. FELIU DE LA PEÑA, N. *Annales de Cataluña*, t. III, p. 510.
 15. El novembre de 1703 Felip de Borbó va canviar la Llei de successió a la corona. A més, va fer una mena de declaració sobre els seus drets a la corona. Per tal d'aprovar-la, va caldre reunir la Generalitat, els tres braços i el Consell de Cent. Al maig de 1704, el 80 per cent dels membres van votar en contra; entre ells, Josep Bru. (FELIU DE LA PEÑA, N. *Annales de Cataluña*, t. III, p. 527-528, i PORTA I BERGADÀ, A. *La victòria catalana de 1705*.

- Barcelona, 1984, p. 204.).
16. VOLTES, P. *Dietari...*, vol. XXV, p.74 (*op. cit.*), i PORTA I BERGADÀ, A. *La victòria...*, p. 586 (*op. cit.*).
 17. MORALES ROCA, F. J. *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña. Siglo XVII (1599-1713)*. Madrid: Hidalguía, 1983, tom I, p.167.
 18. AHCT. Protocols notariais. Miquel Paludàrias (segle XVII) i Joan Puig (segle XVIII).
 19. Francesc Santfeliu era procurador de Josep Bru des del començament de segle fins al final de 1710. Vivia al carrer del Vall i havia tingut diferents càrrecs dins el Consell de la vila entre 1705 i 1714.
 20. CASTELLVÍ, F. *Narraciones Históricas*, vol. III, p.707 (*op. cit.*).
 21. BRUGUERA, M. *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona y heroica defensa de los Fueros y Privilegios de Cataluña en 1713 y 1714*. Barcelona, 1871, vol. 1, p.130.
 22. AHCT. Protocols notariais. Joan Puig, *Nonum manuale*, f. 250v i 253.
 23. AHCT. Ajuntament de Terrassa, Llibre de resolucions de Concells de la Vila de Tarraça, 1678-1715, f. 399.
 24. AHCT. Ajuntament de Terrassa, Llibre de resolucions..., talles dels anys 1704, f. 261v, i 1709, f. 358v.
 25. Va ser insaculat com a oïdor tercer l'any 1699 i conseller segon l'any 1708. També havia estat arrendatari de la mesura i de l'oli el 1700 (AHCT. Ajuntament de Terrassa, Llibre de resolucions..., f. 194 i 345).
 26. ANC. Fons dels Marquesos de Castelllosrius, capsa 424.18: petició dels germans Bru al rei sobre l'extorsió de diners perpetrada a Terrassa, 16 d'octubre de 1714.
 27. Francesc Almirall era caporal i natural d'Olesa. Era conegut com «el voluntari d'Olesa» (BMVO. «Memorial ajustado...», p. 3 i p. 8).
 28. Joan Cahís era oller i vivia al carrer Cremat. No apareix com a personatge destacat de la vila fins a la insaculació de 1712, quan és elegit conseller tercer.
 29. Domènec Ramoneda, membre d'una important nissaga terrassenca, era organista de l'església parroquial. Era gendre de Pau Busquets.
 30. Josep Bogunyà vivia al carrer Major. Havia tingut algun càrrec al Consell de la vila entre 1701 i 1711.
 31. Josep Mas, paraire d'ofici, havia tingut algun càrrec al Consell de la vila entre 1700 i 1709.
 32. Francesc Pont vivia a la plaça Major (l'actual plaça Vella). Havia tingut diversos càrrecs al Consell de la Vila entre 1707 i 1714.
 33. Pere Brichfeus va néixer a Castellterçol i va arribar a Terrassa a la fi del segle XVII. Vivia al carrer del Vall. Havia tingut diversos càrrecs al Consell de la vila entre 1699 i 1713; a més, havia estat arrendatari de la carnisseria de la vila, els anys 1702 i 1712, i procurador de les rendes del monestir de Sant Cugat, entre 1700 i 1704. Al principi de 1714 va ser nomenat coronel de cavalleria i va tenir una actuació destacada a moltes batalles. Després de la Guerra de Successió es va haver d'exiliar a Viena.
 34. Aquesta masia era propietat del notari de la vila, Joan Puig, i estava situada a l'actual plaça de Catalunya (BMVO. «Puntual hecho...», p. 6).
 35. Valentí Busquets era paraire. L'any 1711 havia estat conseller tercer i va ser nomenat regidor per les autoritats filipistes el 21 de desembre de 1715. També va ser arrendatari dels drets del vi durant uns anys (AHCT. Ajuntament de Terrassa, Llibre de resolucions..., f. 385v i 447).
 36. ANC. Fons dels Marquesos de Castelllosrius, capsa 424.18: petició dels germans Bru al rei sobre l'extorsió de diners perpetrada a Terrassa, 16 d'octubre de 1714.
 37. ACA. Cancelleria reial, 6055, «Comune Gubernat. General. Philip. IV», 1715-1716, f. 175.

38. Josep Janer, Jaume Canals, Salvador Torres i Tinet Valls eren membres de l'escamot de voluntaris. Salvador Torres era paraire, natural d'Olesa, i era conegut amb el sobrenom de «Regalat» (BMVO. «Memorial ajustado...», p. 2, núm. 3 i 4).
39. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 2, núm. 5.
40. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 2, núm. 6.
41. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 3, núm. 10.
42. Segons informació extreta del procés, Bardissa era de Terrassa i vivia al carrer de Sant Pere. Mirant les talles, no apareix cap ciutadà amb aquest nom o cognom, així que dedueixo que deu ser un sobrenom.
43. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 4, núm. 17.
44. BMVO. «Puntual hecho...», p. 2, lletra D.
45. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 4 i 5.
46. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 8, núm. 24.
47. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 9, núm. 27.
48. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 10, núm. 29.
49. BMVO. «Memorial ajustado...», p. 11, núm. 30.
50. Als documents impresos no hi ha cap referència al fet que Pau Ros també acompanyés Cahís quan es va trobar els voluntaris i els germans. Ros era organista i havia estat arrendatari de la fleca els anys 1700, 1710 i 1711, i també de l'aiguardent entre 1702 i 1707.
51. AHCT. Protocols notariais. Joan Puig, Decimum sextum manuale, f. 27.
52. AHCT. Protocols notariais. Joan Puig, Decimum sextum manuale, f. 27v i 28.
53. BMVO. «Puntual hecho...», p. 2, núm. 2.
54. BMVO. «Puntual hecho...», p. 2, lletra D.
55. BMVO. «Puntual hecho...», p. 4, núm. 4.
56. BMVO. «Puntual hecho...», p. 4, lletra L.
57. BMVO. «Puntual hecho...», p. 8, núm. 12.
58. BMVO. «Puntual hecho...», p. 8, lletra Z i p. 9, lletra Aa.
59. Isidre Valls era pagès i vivia al carrer del Vall. Va esdevenir l'arrendatari de la imposició el 1715 i de la fleca el 1716 i 1717.
60. Antoni Comelles era sastre i vivia al carrer de Sant Pere. Havia tingut diferents càrrecs municipals entre 1700 i 1714; a més, havia estat l'arrendatari de la imposició l'any 1700, i dels drets del vi els anys 1706 i 1707.
61. BMVO. «Puntual hecho...», p. 12, núm. 1, i p. 14, lletra F.
62. BMVO. «Puntual hecho...», p. 17, núm. 12, lletra Q.
63. BMVO. «Puntual hecho...», p. 17, núm. 13, lletra R.
64. BMVO. «Puntual hecho...», p. 17, lletra S.
65. Francesc Amat vivia a la plaça Major i va tenir diferents càrrecs municipals entre 1708 i 1715.
66. Jaume Barba era pagès i vivia a la plaça Major. Va ser arrendatari del peix els anys 1711 i 1716.
67. Jacint Arch era oller i vivia al carrer Major. Va ser arrendatari de diversos drets entre 1706 i 1715.
68. Isidre Roca vivia al carrer del Vall i era paraire. Va tenir diferents càrrecs municipals entre 1700 i 1715; a més, era arrendatari de diferents drets.
69. BMVO. «Puntual hecho...», p. 20, núm. 3.
70. BMVO. «Puntual hecho...», p. 21, núm. 6.
71. BMVO. «Puntual hecho...», p. 23, núm. 11.
72. BMVO. «Puntual hecho...», p. 23, lletra N.

73. BMVO. «Puntual hecho...», p. 24, núm. 12.
74. BMVO. «Puntual hecho...», p. 24, núm. 13.
75. BMVO. «Puntual hecho...», p. 24, lletra P.
76. BMVO. «Puntual hecho...», p. 25. Aquest fet tampoc no està documentat per la historiografia local.
77. BMVO. «Puntual hecho...», p. 26, núm. 16.
78. BMVO. «Puntual hecho...», p. 26, núm. 21.
79. Rafel Nebot va ser militar de carrera i havia assolit una gran credibilitat guanyant el regne de València l'any 1705. Va ser nomenat general de batalla l'any 1713. Tot i que va lliurar combats valents i arriscats, tampoc no va poder aturar l'avanç borbònic. A la fi de la guerra es va haver d'exiliar a Viena.
80. BMVO. «Puntual hecho...», p. 26, lletres X i Z.
81. AHCT. Ajuntament de Terrassa, Llibre de resolucions..., f. 425v, 13 de febrer de 1714.
82. AHCT. Ajuntament de Terrassa, «Público manifiesto...», p. 6, punt I.
83. AHCT. Ajuntament de Terrassa, «Público manifiesto...», p. 16, punt II.
84. AHCT. Protocols notarials. Joan Puig, Decimum tertium manuale, f. 162, 163v, 165v i 166v.
85. ACHT. Ajuntament de Terrassa, Batllia, Processos, 184/6.
86. HERNÁNDEZ, Bernat. «Deute públic i elit política...», p. 38 (*op. cit.*).
87. Josep Dehona era jutge del governador de Catalunya i va ser nomenat magistrat de l'Audiència l'any 1707. Havia arribat a Terrassa al final de juliol de 1713. Va ser mort per l'exèrcit borbònic quan aquest va entrar a la vila al principi de setembre (CASTEL·LVÍ, F. *Narraciones Históricas*, vol. III, p. 656, i SANPERE I MIQUEL, S. *Fin de la nació catalana*. Barcelona, 1905, p. 178).
88. ALBAREDA I SALVADÓ, J. «Estudi introductori a la reedició de *Fin de la nació catalana*». Dins: SANPERE I MIQUEL, S. *Fin de la nació catalana*. Barcelona: Editorial Base, 2001, p. 25.
89. ALBAREDA I SALVADÓ, J. *La Guerra de Successió i l'Onze de Setembre*. Barcelona: Empúries, 2000, p. 86-87 i p. 95.
90. BMVO. «Puntual hecho...», p. 4, lletra L.
91. BMVO. «Puntual hecho...», p. 14, lletra F.
92. BMVO. «Puntual hecho...», p. 19, núm. 2, lletra B.
93. ACHT. Col·legiata, «Llibreta de notas curiosas de Anton Rodó y Martínez tretas de altre llibreta que li deixà un amich», 1843.
94. A l'Arxiu Parroquial del Sant Esperit (Llibre d'òbits, 1702-1745) es conserva una nota que constata l'entrada de les tropes francocastellanes i fa una relació de les persones que van ser assassinades pels filipistes.
95. Al meu article apporto dades noves i en desmenteixo d'altres: els voluntaris eren al servei de la Generalitat i no pas guerrillers proborbònics; els noms dels germans Bru són Josep i Antoni, no pas Josep i Jaume; si Josep Mas i Joan Cahís no van actuar enfront els segrestadors va ser perquè estaven clarament desbordats en nombre i no pas perquè el prevere Parés els hagués indicat que el segrestat només seria en Pau Busquets (més que no pas d'un cop fallit contra els segrestadors, s'ha de parlar de l'existència de la intenció, per part de les autoritats, d'alliberar els germans, però, davant la poca resposta de la població, es va decidir no actuar, a fi de no posar en perill la vida dels segrestats); el capellà que s'esmenta com a Jaume Pérez és, en realitat, el prevere Jaume Parés; els germans Bru i Pau Busquets van ser alliberats després de pagar una important suma de diners; i, finalment, cal puntualitzar que la causa del segrestament va ser la deserció de la ciutat de Barcelona per part dels germans Bru.